

Horváth Zsuzsanna

A települési zöldterületek jelentőségének, fenntarthatóságának vizsgálata

Zsuzsanna Horváth

The Importance of Urban Green Areas, the Examination of their Sustainability

Összefoglalás

A növényzettel fedett különböző rendeltetésű területek közös tulajdonsága, hogy sajátos szerepet játszanak a település környezeti adottságainak alakításában. A zöldterületek jelentősége az urbanizálódással egyre fokozódik. Vizsgálatainkat a Homokhátság településein végeztük, melyek kiterjednek a zöldterületek sajátosságaira, értékeire és a fenntarthatóság szempontjából felhasználható perspektívikus növény taxonokra.

Kulcsszavak: zöldfelület ellátottság, közhasználatú zöldfelületek, fák érték meghatározása, perspektívikus taxonok

Summary

A common characteristic of areas covered by plants is that they play a special role in shaping the environmental endowments of the settlement. The significance of green areas is further increased by urbanisation. We have conducted our research in the settlements of Homokhátság that includes the peculiarities and values of green areas and the prospective plant taxa that can be used with a view to sustainability.

Keywords: green space coverage, common green areas, determination of the value of trees, prospective taxa

BEVEZETÉS

A zöldfelületek a települések tartósan növényekkel borított részei, melyek közös tulajdonsága, hogy sajátos szerepet játszanak a település környezeti adottságainak alakításában. Ezek közül a közterületeken lévőket nevezzük zöldterületeknek. A közcélú, **közhasználatú zöldfelületek** rendszerint önkormányzati, vagy állami tulajdonú területen létesülnek, közcélokot szolgálnak. Létesítésükről, fenntartásukról a közösség, azaz az önkormányzat, vagy az állam gondoskodik.

A zöldterületek legfontosabb sajátosságai közé tartozik, hogy értékük időarányosan nő, használati értéke a fenntartás során teljesedik ki, a pozitív és negatív beavatkozások hatása később jelentkezik.

A perspektívikus fajok, fajták alkalmazhatóságát a közterületeken meghatározza:

- az adott terület környezeti adottsága,
- az alkalmazott taxonok esztétikai értéke, ökológiai amplitúdója, élettartama és a fenntartási igénye.

ANYAG ÉS MÓDSZER

2006 - tól végzünk primer és szekunder adatgyűjtéseket a zöldfelületek nagyságára, megoszlására növényalkalmazására valamint a fenntartással kapcsolatban a Délalföldi régió Homokhátsági településein. Áttekintettük a zöldterületek értékmeghatározási módszereit és kiemelten foglalkoztunk az egyedi faértékelésekkel. A sajátos fenntartási szempontok figyelembevételével meghatároztuk a lágyszárú évelőnövény fajok és fajták alkalmazási szempontjait.

EREDMÉNYEK

A közcélú, közhasználatú zöldterületek közparkok, közkertek, út- és térfásítások, ill. közerdők-létesítése hazánkban a XIX. században kezdődött meg [1].

A zöldfelületek kezdeti kialakítása a vizsgált településeken különböző időpontokra tehető. (1. táblázat). Jellemzően az 1900-as évek elején (Kecskemét, Kiskunfélegyháza, Kiskunhalas) majd az 1960-as években (Kiskunmajsa, Tiszakécske, Lajosmizse). Viszonylag későre tehető Bugac (1975) és Soltvadkert (1990) zöldfelület gazdálkodásának kezdete.

1. táblázat: Zöldfelületi mutatók a Homokhátsági településeken (2006)

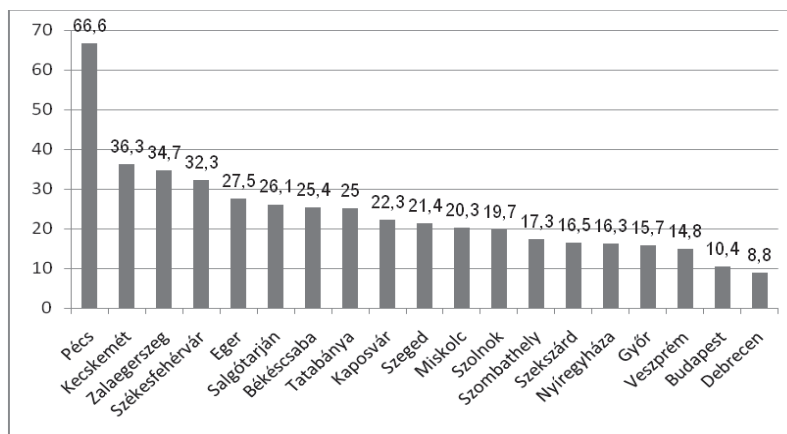
Település neve	Zöldfelület gazdálkodás kezdete	ZÖLDFELÜLET			Népesség (fő)	1 lakosra jutó zöldfelület	
		Összesen (m ²)	Belterület (m ²)	Külterület (m ²)		Összes nagysága (m ²)	Belterület nagysága (m ²)
Kecskemét	1900-as évek	1.691.940	1.051.940	640.000	108.180	15,6	9,72
Kiskunfélegyháza	1970-es évek	300.000	300.000	-	32.550	9,2	9,2
Kiskunhalas	1910-es évek	870.000	594.000	276.000 Sós-tó	30.420	28,6	19,5
Kiskunmajsa	1960-as évek	122.770	41.570	81.200 üdülőövezet	12.100	10,1	3,4
Tiszakécske	1960-as évek	330.000	30.000	300.000 Tisza, strand	12.000	27,5	2,5
Lajosmizse	1960-as évek	47.000	47.000	-	11.640	4,03	4,03
Soltvadkert	1990-es évek	500.000	80.000	420.000 Büdös-tó	7.825	63,9	10,2
Bugac	1975	14.000	14.000	-	3.055	4,6	4,6

Az Állami Számvevőszék (2010) jelentése alapján a tény 2008-ban, valamennyi város tekintetében az egy lakosra jutó zöldterület csupán 22,25 m² volt. A városok közötti szóródást igen nagyra értékeli, számszerűen 0,49 és 144,06 négyzetméter egy főre jutó zöldterületről számol be [2].

Magyarországon a zöldterületek nagysága 2011-ben 17.515,2 hektár volt. 2010-ben 21.804,5 ha, az egy főre jutó zöldterület tehát 21,8 négyzetméter volt (1. ábra).

A zöldfelületeken különböző növénycsoportokat alkalmaznak, melynek szerepe nagymértékben függ a faj- illetve fajtaösszetételétől; térbeli elrendezettségétől.

A fák méreteiknél és élettartamuknál fogva a zöldfelületek legmarkánsabb elemei. A fás szárú növények a telepítés követő 5-10 év után fejtik ki hatásukat és jellemzően több évtizeden át élnek. Ez alatt az idő alatt értékük nem csökken, sőt jelentősen növekedhet. Sokoldalú értékeik közül kiemelhető, hogy a településeken található fák javítják környezetünket a páratartalom növelésével, a por megkötéssel, zaj elnyeléssel valamint árnyékoló hatásukon keresztül a besugárzás csökkentéssel. Mindezeket a hatásokat a fák a lombzat, az asszimilációs levélfelület révén fejtik ki. A fák pénzbeli értékét vizsgálva megállapítható, hogy az egyedi faértéket a módosíthatják a fa állapota és elhelyezkedése a településen belül.

1. ábra Egy főre jutó zöldterület 2011-ben, m²/fő (KSH adat saját szerk.)

2. táblázat Egy 36 éves Fraxinus ornus lehetséges egyedi faértéke

	A fa milyen beépítettségű helyen van		
	Sűrűn beépített	Átlagos	Kertes beépítés
Lombkorona állapota	1,5	1	0,75
- egészséges	1	1.528.800	764.400
- csonkolt, beteg, száradás kevesebb mint 50%	0,7	1.070.160	535.080
- erősen csonkolt, beteg, száradás több mint 50%	0,4	611.520	305.760

A 2. táblázatban szereplő pénzben kifejezett szélső értékek ötszörös eltérést mutatnak. Figyelemre méltó, hogy az alapértéknél nagyobb egyedi értékű a fa, ha kissé csonkolt vagy beteg is, ha sűrűn beépített településrészen található [3].

A városi zöldterületek idős fáinak megtartását és szakszerű ifjítását figyelhettük meg (2. ábra) Kecskeméten a Rákóczi út revitalizációjának kapcsán.

2. ábra Rákóczi úti a revitalizáció (Kecskemét, 2012-2015)

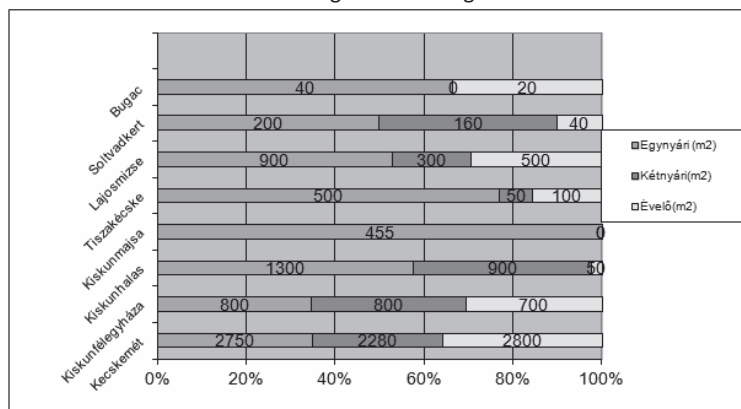

A gyepfelület a zöldfelület esztétikai értékében játszik nagy szerepet és már a telepítés évében van aktivitás értéke. A közcélú zöldterületeken arányuk 50-60%-ra tehető.

A virágfelületek a zöldterületek leghatásosabb díszítő elemei melyek átlagosan a felület 1-5%-át teszik ki (3. ábra). Az egy és kétnyári növények elsősorban erőteljes színhatással hatnak. Az évelő növények természetesebb megjelenésűek, jól jelzik az évszakok váltakozásait és a vegetatív habitusképük is esztétikai többletet nyújt.

Az évelők felhasználását vizsgálva Kecskemét belvárosában azt tapasztaltuk, hogy 2006-ban 0,5% , 2012-ben 2% és 2013-ra a Rákóczi út revitalizációjával együtt kialakított új évelő felület 4%-ra emelte részesedésüket a zöldfelületeken belül (4). A területen folytatott vizsgálataink eredményei azt mutatják, hogy a lágyszárú növényekből egy rendkívül taxon gazdag 48 093 db tőszámú beültetés létesült az alábbi megoszlásban.

3. ábra: Virágfelületek megoszlása

3. táblázat: Növénycsoport megoszlás (Kecskemét, 2012)

Növény csoport	Darabszám
1. Magas , alacsony és talajtakaró évelők	19 045 db
2. Díszfűvek , páfrányok	6 362 db
3. Hagymások	22 690 db
Összesen	48 093 db

4. ábra Évelőfelület (Kecskemét 2006-2012)

Az ökológiai viszonyoknak megfelelő és az esztétikai értékkel párosított taxon gazdag kiültetések gazdaságosan fenntarthatók (4. ábra). Egyszeri kiültetési költséggel és viszonylag kevés fenntartási költséggel funkcionálisan jól működő felületek hozhatók létre.

KÖVETKEZTETÉSEK

A közhasználatú zöldfelületek jelentős szerepet töltenek be az intézmények és a lakosság széles köre számára.

A fák egyaránt természeti és az épített emberi környezet javítását szolgáló elemek.

Közösségi terek - közparkok, közkertek - legértékesebb alkotói a fák. Fa értékelésre több módszer is alkalmazható. A különféle módszereken alapuló, több szempontot figyelembe vevő vizsgálatok alátámasztják a zöldterületek jelentőségét, értékét.

A fák pénzületi értékét vizsgálva megállapítható, hogy az egyedi faértéket a módosíthatják a fa állapota és elhelyezkedése a településen belül.

Az évelők közterületeken történő felhasználási és fenntarthatósági vizsgálatainak eredményei azt mutatják, hogy a hosszú életű, mezofita, jó várostűrő Hosta, Hemerocallis, Heuchera, Salvia taxonok alkalmazhatóak eredményesen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1.] Csemez A. (1996): Tájtervezés – tájrendezés, Mezőgazda Kiadó
- [2.] Holman M. – Varga S. (2009): Az Állami Számvevőszék ellenőrzése a települési önkormányzatok tulajdonában lévő zöldterületekről. JEGYZŐ és közigazgatás, XI. évf. 6.
- [3.] Horváth Zs. – Ferenczy T. (2013) Élő értékeink vizsgálata a Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kar zöldfelületén. GAZDÁLKODÁS és MENEDZSMENT TUDOMÁNYOS KONFERENCIA Környezettudatos gazdálkodás és menedzsment” I. Kecskemét, (2013. szeptember 5.) 178-182 p. ISBN 978 -615 – 5192 – 20 - 3
- [4.] Horváth Zs. (2014): Perspektivikus évelők termesztése és felhasználása. gradus.kefo.hu/index.php/gradus/.../2014_2_AGR_001_HORVATH